

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Såmannssøndagen - 1. februar 2015

Prekentekst: Mark 4:26-34

Lesetekst I: Jer 20:7-9

Lesetekst II: Rom 10:13-17

Såkorn med sterk spirekraft

Jesus taler i lignelser

Mange tenker at når Jesus talte i lignelser, var det for at tilhørerne skulle forstå budskapet lettere og bedre. At han brukte illustrasjoner fra dagliglivet for å belyse åndelige sannheter på en lettfattelig måte. Dette er bare delvis riktig og til dels ganske galt. Jesus sier selv i kapittel 4 hos Markus, like etter at han har fortalt lignelsen om såmannen, at lignelsene tvert om i mange tilfeller gjør det vanskeligere for tilhørerne å oppfatte budskapet enn om han talte i klartekst. Lignelsene er ofte unaturlige bilder, med et innhold som går på tvers av det normale og naturlige, og som nettopp derfor kan åpenbare uvanlige sannheter når man bare får høre og lese dem på rett måte.

I Markus 4:11-12 leser vi at Jesus sa til sine disipler: "Til dere er hemmeligheten om Guds rike gitt! Men til dem som er utenfor, blir alt gitt i lignelser, for at de skal se og se, men ikke skjelne, høre og høre, men ikke forstå, så de ikke vender om og får tilgivelse." Siste delen av Jesu ord her er sitat fra Jes 6, og vi finner noe av det samme, bare mer utførlig, i Matt 13:10-15. Den som forherder seg mot Guds ord og ikke vil ta det til seg, går glipp av budskapet og blir bare mer befestet i sin motstand mot Gud. Når slike mennesker hører lignelsene, fungerer ikke disse som døråpnere, men heller som gåtefull og ufornuftig tale.

Så hender det, på tross av Jesu forklaring her, at lignelsene fungerer som opplysende illustrasjoner som åpner våre øyne for Gudsrikets sannheter, men det er altså ikke alltid slik.

Lignelsene om Guds rike

De aller fleste lignelsene omhandler Guds rike, og slik er det også i de to lignelsene som er nevnt i dagens tekst i Mark 4:26-34. Guds rike er Guds herrevelde, der han hersker med sin nåde og frelse, og der menneskene blir inkludert ved troen på Jesus. Guds rike ser lite ut i menneskers øyne, men det skal en gang, ved tidens ende, åpenbares i sin fullkommenhet, og da skal det bli klart at Gud hersker over himmel og jord i all evighet. Guds rike omfatter Guds herrevelde og alle de menneskene som har gitt seg inn under det, men det er ikke et rike av denne verden, med geografisk utstrekning og landegrenser.

Jesus talte mye om dette riket, som også kalles Himmelriket, fordi det har sitt opphav i himmelen hos Gud. I og med Jesu komme til jord kom Himmelriket nær og utfoldet sin frelsende gjerning blant menneskene. Men det er ennå ikke åpenbart i sin fulle herlighet og kraft. Derfor har Jesus lært oss å be til Gud, vår Far: "La riket ditt komme!"

Lignelsene om såkornet og sennepsfrøet

I teksten i dag er to av Jesu lignelser gjengitt. De handler om Guds rike (v. 26 og 30). Det er naturlig å tenke at de har sammenheng med såmannslignelsen, som står like foran dem (Mark 4:3-20). Den handler også om "hemmeligheten om Guds rike" (v. 11). Og alle tre lignelsene dreier seg om frø eller såkorn som blir sådd ut. Hva sier så disse lignelsene om Gudsriket?

I lignelsen om såkornet møter vi en mann som har sådd korn i jorden. Kornet spirer og vokser, uten at han selv vet hvordan det skjer, ja, nesten litt på tvers av hva han styrer med. Det er jorda som gir grøde, og resultatet ligger på mange måter gjemt i frøet, i det vesle såkornet. Det har liv og spirekraft i seg. Såmannen lever sitt dagligliv, med arbeid, søvn og hvile. Vi kan vel forutsette at han gjør sitt for at såkornet skal få gode vekstvilkår og næring, men det er ikke han som skaper selve voksteren, strå, aks og modent korn. Det skjer i såkornet selv, og poenget er, så langt jeg kan se, at det er en stor kontrast mellom det vesle såkornet som ble lagt i jorda, og det store resultatet i form av fullmodent korn. Et annet poeng kan være at det går en viss tid fra det vesle kornet blir sådd ut og til resultatet viser seg. Og for det tredje kan vi legge merke til at voksteren i den første tida er skjult for det menneskelige øye.

Men til slutt er kornet fullmodent, og da kommer høsten. Da blir kornet skåret og grøden tatt inn. Da er endens tid kommet. Jeg leser denne lignelsen slik at Guds rike ser lite og unnselig ut for våre øyne, men det skal en dag åpenbares i storhet og prakt, og da står vi ved enden av denne tidsalder. Da skal Gud holde dom. Det er ikke sikkert vi ser denne vekstprosessen så klart, og den kan ta tid, så vi trenger tålmodighet, men vi trenger ikke tvile på at høsten en dag skal komme.

Noe av det samme ser vi i lignelsen om sennepsfrøet. Her er kontrasten enda mer markert mellom den ringe begynnelsen og det herlige resultatet. Sennepsfrøet er lite, med et hebraisk ordtak sies det at det er det minste av alle frø, men når det er sådd i jorda vokser det til et stort tre. Da blir det så stort at himmelens fugler kan bygge rede i skyggen av det. Hos profeten Esekiel står det om et sedertre som Herren skal plante, og "alle slags fugler skal bo i det" (Esek 17:23). Hvis vi hører en gjengklang av profetordet i dagens tekst, kan vi kanskje her se et løfte om at Guds rike ved tidens ende skal omfatte alle folkeslag.

Såmannen

Det er såmannssøndag, og det forventes at det skal tales om såmannen på en slik dag. Det understrekes også av at teksten etter første rekke er lignelsen om såmannen. Vår tekst, etter andre rekke, står noen vers etter såmannslignelsen hos Markus, og det er ikke urimelig å tenke at det er en sammenheng mellom dem. Begge tekstene taler om såarbeid, men mens såmannslignelsen fokuserer på såmannen og de ulike jordsmonn såkornet ble sådd i, tales det i lignelsene om såkornet og sennepsfrøet om det store resultatet som kommer av et lite frø. Det som helt klart er felles, er at det tales om såkorn eller frø som blir sådd ut. Såmannen selv er sentral i 4:3-9, han er til stede i 4:26-29, men bare indirekte nevnt i 4:30-32.

Der såkornet blir sådd ut, skapes det vokster og frukt. Såkornet er viktig i disse lignelsene, og det er viktig at det blir sådd ut. Hva er så såkornet eller frøet som blir sådd, og som har slik en voldsom spirekraft i seg? Det er rimelig å tenke at såkornet står for det samme i disse lignelsene som Markus har satt sammen i kapittel 4. Da blir det klart i v. 14: "Såmannen sår ordet." Såkornet er Guds ord, og det er forbundet med Guds rike på en slik måte at der Guds ord er, der er også Guds rike. Og der ordet får vokse og gjøre sin gjerning, der vokser Guds rike. Det skjer i det stille, uten menneskers medvirkning, og resultatet blir herligere enn noen kan forestille seg. Det er viktig at ordet/såkornet blir sådd ut for at det skal gjøre sin gjerning. Slik er såmannen også viktig.

Den første og viktigste såmannen var Jesus selv da han forkynte evangeliet. Senere har andre såmenn kommet til og forkynt evangeliet. Det er disse det står om i leseteksten fra

Romerbrevet 10. For mange av dem var det slik at de måtte forkynne Guds ord, lik profeten Jeremia som ikke kunne holde Herrens ord tilbake (Jer 20:7-9).

En alternativ forståelse av frøet og Guds rike

Jesus talte i en annen sammenheng om seg selv som hvetekornet som måtte legges i jorda for å dø for at det skulle bære frukt (Joh 12:24). Gjennom sin død og oppstandelse vant han frelse og dro mange til seg. Han sa selv at ved hans komme var Guds rike kommet til tilhørerne. Han representerte altså i sin person Gudsriket og alle dets frelsesgoder. Kan det være slik at Jesus selv er såkornet og sennepsfrøet i dagens tekst? At det som begynte i ringhet og forakt med én person, en gang skal åpenbares i stor herlighet og omfatte en skare med mennesker som ingen kan telle, av både jøder og fra alle andre folkeslag? Den største vansken med en slik tolkning er Mark 4:14 som sier at ”såmannen sår ordet”. Men hva eller hvem er Ordet? Er det ikke Jesus selv? – Ett er sikkert: Lignelsene er ikke alltid så lette å forstå.

Grundtvig

En av dem som har sammenfattet lignelsene i Mark 4 på en flott måte er den danske salmedikteren N. F. S. Grundtvig. Her er hans konklusjon:

*Vidunderligst av alt på jord er Jesu Kristi rike.
Dets herlighet er òg så stor at det har ingen like.*

*Vel er det skjult som sjel og sinn, men det er lett å kjenne,
som byen høyt på bergetind det ses til verdens ende.*

*Dets gåte er et guddomsord som skaper hva det nevner,
som fyller dalene på jord og høydene utjevner.*

*La høres kun det rop som går, at riket er lagt øde;
Gud kroner like fullt dets år med fruktbarhet og grøde.*

*Dets glans går opp som aks i vang, som vår i visne lunder,
ja, prektig som med fuglesang Guds sol ved morgenstunder.*

*Det er den store konges glans, han som på korset døde,
for at med livets rosenkrans ham jordens barn kan møte.*

*Og når han kommer i det blå, er kristnes kamp til ende;
hva troende i speilet så, de salige skal kjenne.*

*Da riket er med solekår til syne og til stede
i evighetens gyllenår med rett og fred og glede.*

Bård Hauge

Teolog. Mangeårig misjonær i Japan (NLM). Noen år ansatt ved NLA Høgskolen. Nå rektor ved Danielsen videregående skole, Bergen.

baardh@online.no